

چرا به توسعه سواحل مکران و بندر چابهار اینقدر اهمیت داده می‌شود؟

بندر چابهار به عنوان تنها بندر اقیانوسی کشور در منتهی الیه سواحل شرقی ایران قرار دارد و توسعه این بندر می‌تواند منجر به آبادانی حیطه وسیعی از سواحل مکران (از بندرعباس تا چابهار) گردد. صنایع دریایی تنها امید این مناطق برای توسعه و پیشرفت است چراکه مثلا نمی‌توان انتظار داشت صنایعی مانند خودروسازی در مناطق گرم و مرطوب و دور از پایتخت مستقر شوند. لذا صنایع دریایی به عنوان تنها کلید توسعه این مناطق مطرح است. صنایع دریایی شامل صنایع بندری، کشتی‌سازی و اوراق کشتی (بازیافت) برای این مناطق گزینه مناسبی هستند. مثلا اوراق کشتی بدلیل مسائل زیست محیطی در خلیج فارس با اشکالات جدی مواجه است ولی در سواحل مکران بدلیل دسترسی به آبهای اقیانوسی مشکل کمتری دارد.

در این بین، توسعه بندر چابهار از عظمت و اهمیت منحصربفردی در این مناطق برخوردار است چراکه در مقایسه با دو رقیب اصلی خود یعنی بندر گوادر (پاکستان) و جبل علی (امارات) از مزایای منحصربفردی برخوردار است. نکته کار در دسترسی به بازار کشورهای آسیایانه میانه است که به آبهای آزاد راه ندارند: ترکمنستان، ازبکستان، قزاقستان، قرقیزستان و افغانستان. رقابت سختی بین چین و هند برای دسترسی به این مناطق در جریان است. بندر «جبل علی» علی‌رغم امکانات مناسب در سواحل جنوبی قرار دارد و اصولا دسترسی به این مناطق ندارد. بندر گوادر پاکستان نیز بدلیل قرارگیری افغانستان در شمال این کشور و مشکلات امنیتی عبور کالا از این کشور به سمت آسیایانه میانه از امکان رقابت کمتری برخوردار است. لذا بندر چابهار به عنوان نزدیکترین و امن ترین راه دسترسی به آسیایانه میانه مطرح است. چین با سرمایه گذاری در بندر گوادر و هند با سرمایه گذاری در بندر چابهار به رقابت باهم پرداخته اند. از طرفی چرخش دیدگاه مسئولین سیاسی کشور به سواحل مکران و تاکیدات مکرر مقام معظم رهبری به توسعه این مناطق از سال ۸۶ باعث جهش در این مناطق شده است به گونه‌ای که ظرفیت بندر چابهار از کمتر از ۲ هزار تن به ۸ هزار تن در سال جاری خواهد رسید و برنامه ریزی برای رسیدن به ظرفیت ۹۰ هزار تن در این بندر است که آن را به بزرگترین و مهمترین بندر کشور تبدیل خواهد کرد. تکمیل راه آهن چابهار - زاهدان - مشهد حلقه تکمیلی جابجایی بار از این بندر است که در حال ساخت است. تکمیل طرح توسعه بندر چابهار به تنهایی اشتغال چندصد هزار نفری در این مناطق ایجاد خواهد کرد.

اما سوال اصلی؟

سوال اصلی در اینجا است که چه اتفاقی رخ داده که از سال ۸۶ به یکباره نگاه‌ها معطوف به سواحل دریای عمان شده است؟ آیا فقط دلایل اقتصادی مطرح است؟ اگر چنین است چرا تاکنون اقدامی نشده بود؟

موضوع اصلی که در رسانه‌های عمومی بدلیل ملاحظات امنیتی مطرح نمی‌شود، ترس مسئولین کشور برای از دست دادن دسترسی ایران به سواحل اقیانوسی دریای عمان و از دست دادن تنها بندر اقیانوسی کشور در آینده نه چندان دور است. ناامنی‌های مکرر مناطق شرقی و ترورها و اقدامات تروریستی متعدد و بمب‌گذاری‌های انتحاری و گروگانگیری سربازان و ... در کنار رشد غیرطبیعی جمعیت اهل تسنن نسبت به جمعیت شیعه در این مناطق به یکباره مسئولین

کشور را متوجه این قضیه کرد که اگر دیر بچنبد، مناطق شرق و جنوب شرق آنقدر ناامن خواهند شد که امکان بروز شورش‌های مذهبی و به مرور، استقلال-خواهی این مناطق و جدایی آنها از ایران مطرح خواهد شد. تفکرات تندرو وهابیت به سرعت در بین جوانان این مناطق در حال رشد است و علت اصلی آن هم محرومیت و بی‌عدالتی مضاعفی است که در سالهای گذشته در این مناطق وجود داشته. گروه‌های تکفیری علت این محرومیت را عدم توجه حکومت مرکزی شیعه به مناطق سنی نشین مطرح می‌کنند و به همین دلیل افکار عمومی را تا حدی با خود همراه کرده‌اند. امروزه سیستان و بلوچستان دارای بیشترین رشد جمعیت اهل تسنن است که علی‌رغم فقر و محرومیت، با حمایت‌های مالی و تبلیغات مذهبی خارجی (احتمالاً عربستان و امارات) ادامه داشته است. هرچند تمرکز شدید وهابیت بر افزایش جمعیت اهل تسنن ایران نسبت به شیعیان به عنوان یک کودتای جمعیتی، امنیت کل ایران را تهدید می‌کند ولی این مناطق از وضعیت بحرانی‌تری برخوردار هستند. امروزه در ازای تولد هر ۳ نوزاد شیعه، ۱۶ نوزاد سنی در کشور متولد می‌شود.

در سالهای گذشته، پس از وقوع هر واقعه تروریستی، هرگاه نیروهای امنیتی خواستند در این مناطق وارد عمل شوند با دو اشکال اساسی مواجه شدند: ۱- کم جمعیت بودن این مناطق (و خالی از جمعیت بودن برخی مناطق) باعث احاطه و تسلط اشرار و گروه‌های تروریستی بر این مناطق و ایجاد ترس در بین مردم این مناطق شده بود. این ترس باعث عدم همکاری مردم با نیروهای امنیتی و نظامی ایران می‌شد چراکه خانواده‌های آنها براحتی در معرض تهدید قرار می‌گرفتند. سریال "میکائیل" بازتاب دهنده گوشه‌ای از این واقعیات بود. افزایش جمعیت در این مناطق بصورت خودبخود، تسلط اطلاعاتی گروه‌های تروریستی بر این مناطق را کاهش می‌دهد و از جولان آنها در این مناطق می‌کاهد. ۲- فقر و محرومیت مضاعف این مناطق باعث شده برخی جوانان برای نجات از این وضعیت، گروه‌های تندرو سنی و اقدامات مسلحانه را تنها راه حل بدانند و لذا یا بطور مستقیم همکاری کنند یا پایگاه اجتماعی آنها را تقویت کنند.

از طرفی عدم وجود امنیت کامل در این مناطق باعث شده است که نتوان برخی طرح‌های توسعه‌ای را اجرا کرد مثلاً در برهه‌ای از زمان، تبلیغات برای هدایت توریسم داخلی (بخصوص در ایام نوروز) و خارجی به سمت سواحل مکران شدت گرفت ولی خیلی زود و با بروز چند حادثه امنیتی، مسئولان کشور از خیر توریسم دریایی در سواحل مکران، تا قبل از برقراری امنیت کامل، گذشتند.

این بحران امنیتی بطور فزاینده‌ای در سالهای اخیر رشد کرده است به گونه‌ای که ترس از جدایی این مناطق از ایران ظرف دهه‌های آینده بسیار جدی‌تر شده است. در سالهای اخیر اتفاقاتی مانند تجزیه یوگسلاوی و سودان و اوکراین و همچنین آشوب و تجزیه طلبی در عراق و سوریه و به دنبال آن، استقلال‌خواهی کردها، این ظن را در مسئولین کشور تقویت کرد که ناامنی‌های اخیر مناطق شرقی کشور و افزایش سرسام آور و غیرعادی جمعیت اهل تسنن در این مناطق، قطعاً یک توطئه برنامه‌ریزی شده خارجی است تا در فرصت مناسب و تضعیف دولت مرکزی ایران در سالها یا دهه‌های آینده با ایجاد آشوبها و درگیری‌های مذهبی، زمینه را برای استقلال خواهی و جدایی این مناطق از ایران فراهم کنند. از دست رفتن این مناطق یعنی از دست دادن دسترسی ایران به آبهای اقیانوسی و محبوس شدن در خلیج فارس که مسئولین کشور این را یک کابوس تلخ می‌دانند. لذا برای پرهیز از آن، علاج واقعه را از هم اکنون در دستور کار قرار دادند.

با توجه به حساسیت مردم این مناطق به حضور سپاه در آنجا و انجام چندین اقدام تروریستی علیه پرسنل سپاه در این مناطق (از جمله شهادت سردار شوشتری)، ظاهراً این بار نیروی دریایی ارتش متولی توسعه این مناطق شده تا از امکانات و تجهیزات مهندسی ارتش و پایگاه‌های دریایی ارتش در این سواحل به نحو احسن برای توسعه هرچه سریعتر آنجا استفاده شود. مصاحبه‌های متعدد دریادار سیاری (فرمانده نیروی دریایی ارتش) و اظهار نظر کمتر فرماندهان سپاه برای توسعه سواحل مکران در همین راستا قابل تفسیر است.

امید است با رویکرد جدید مسئولین کشور به این مناطق، شاهد محرومیت زدایی بیشتر از این مناطق و توزیع عادلانه‌تر ثروت باشیم. به امید روزی که شهرهای ساحلی ما جزء زیباترین و مدرن‌ترین شهرهای ایران و دنیا شوند.